

Asia: VN/4682/2023

Suomen kansalaiseen rinnastettavat henkilöt valtion tukemien vuokra- ja asumisoikeusasuntojen asukasvalinnassa

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Helsingin kaupungin näkemys hallituksen esityksestä eduskunnalle Suomen kansalaiseen rinnastettavista henkilöistä valtion tukemien vuokra- ja asumisoikeusasuntojen asukasvalinnassa

Helsingin kaupunki näkee lakiesityksen mukaisen valtion tukemien vuokra- ja asumisoikeusasuntojen asukasvalintasäännösten uudistamisen kannatettavana. Lakiesityksessä pyritään parantamaan Suomessa laillisesti oleskelevien henkilöiden oikeudellista asemaa, yhdenvertaisuutta ja asumisedellytyksiä. Suomen kansalaiseen rinnastaminen asukasvalinnassa edellyttää tällä hetkellä pääsääntöisesti sitä, että kolmannen maan kansalaiselle on myönnetty oleskelulupa vähintään vuodeksi. Ukrainasta sodan vuoksi paenneet ovat suurin ryhmä, jonka mahdollisuuksia tulla valituksi valtion tukemiin asuntoihin on heikentänyt vaatimus vuoden oleskeluluvasta.

Esityksen pääasiallinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annettua lakia, vuokratulojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annettua lakia, aravarajoituslakia ja asumisoikeusasunnoista annettua lakia. Tavoinäkemys tteena on, että Ukrainasta sotaa paenneet tilapäistä suojelua saavat henkilöt voivat tulla valituiksi asukkaiksi valtion tukemiin asuntoihin.

Valtion tukemiin asuntoihin voidaan valita asukkaaksi Suomen kansalaiseen rinnastettava henkilö, kun henkilön oleskeluoikeus täyttää laissa säädetyt vaatimukset. Vaatimuksia ehdotetaan muutettavaksi siten, että säännökset kattaisivat eri tilanteet, joissa henkilölle on myönnetty oleskeluoikeus ulkomaalaislain tai muun lain nojalla. Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.10.2023.

Nykytilanne

Pitkän korkotukilain 11 §:n 3 momentin mukaan asukkaaksi korkotukivuokra-asuntoon voidaan valita Suomen kansalainen ruokakuntineen. Suomen kansalaiseen rinnastetaan henkilö 1) jonka oleskeluoikeus on ulkomaalaislain (301/2004) 10 luvussa säädetyllä tavalla rekisteröity tai jolle on myönnetty mainitussa luvussa tarkoitettu oleskelukortti; 2) jolle on myönnetty kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetussa laissa (719/2018) tarkoitettu oleskelulupa opiskelun perusteella; 3) jolle on myönnetty ulkomaalaislaissa tai kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetussa laissa tarkoitettu vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttava oleskelulupa tai jolle Maahanmuuttovirasto on antanut viimeksi mainitussa laissa tarkoitetun vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttavan todistuksen. Pitkällä korkotukilainalla lainoitettujen vuokra-asuntojen ohella vastaava sääntely koskee myös aravalainoilla rahoitettuja vuokra-asuntoja (aravarajoituslaki 4 § 3 mom.), lyhyellä korkotukilainalla lainoitettuja vuokra-asuntoja (lyhyt korkotukilaki 10 § 2 mom.) sekä valtion tukemia asumisoikeusasuntoja (laki asumisoikeusasunnoista 12 § 1 mom.).

Perusteet muutostarpeille

Tilapäistä suojelua saaneiden henkilöiden oleskelulupaperuste ja oleskelulupien kesto ovat aiheuttaneet tulkintaongelmia erityisesti ARA-asuntojen asukasvalinnassa. Ukrainasta paenneiden asukasvalinnan lisäksi säännöksissä on havaittu myös muita päivitystarpeita, jotka liittyvät lähinnä oleskelulupia koskevan lainsäädännön muutoksiin.

Euroopan unionin neuvosto päätti Ukrainasta sotaa pakeneville tilapäisen suojelun antamisesta 4.3.2022. Suomessa ukrainalaisille myönnettiin tilapäistä suojelua 4.3.2023 saakka (valtioneuvoston 7.3.2022 tekemä päätös 149/2022 tilapäisen suojelun antamisesta Ukrainan tilanteeseen vastaamiseksi). Ukrainalaisille tilapäiseen suojeluun perustuvat ulkomaalaislain 110 §:ssä tarkoitettut oleskeluluvat myönnettiin neuvoston 4.3.2022 tekemän päätöksen jälkeen 4.3.2023 saakka. Näin ollen Suomeen saapuneiden oleskelulupien kesto ei ollut ARA-asunnon asukasvalinnassa vaadittua yhtä vuotta, eikä heitä voitu valita asukkaaksi valtion tukemiin asuntoihin.

Ulkomaalaislakiin lisättiin 19.1.2023–4.3.2025 voimassa oleva säännös siitä, että tilapäisen suojelun perusteella Suomessa myönnettävät oleskeluluvat ovat voimassa koko sen ajan, kuin tilapäinen suojelu Euroopan unionissa jatkuu. Jo myönnettyjen oleskelulupien ja niiden osoitukseksi annettujen oleskelulupakorttien voimassaolo jatkuu vastaavasti (laki ulkomaalaislain väliaikaisesta muuttamisesta 1364/2022 110 a §). Lakimuutoksen jälkeen valtaosa ukrainalaisille myönnettyistä oleskeluluvista täyttää ARA-asukasvalinnan vähintään yhden vuoden vaatimuksen. Kuitenkin ukrainalaisille, jotka saapuvat ja hakevat tilapäistä suojelua 4.3.2023 jälkeen, ei myönnetä vuoden oleskelulupaa, vaan lupa myönnetään ainoastaan 4.3.2024 saakka.

Ukrainasta sotaa paenneiden asema ja mahdollisuus hakea ARA-asuntoa on siis vaihdellut useaan kertaan sodan alusta alkaen, eivätkä kaikki tilapäistä suojelua saaneet henkilöt ole keskenään samassa asemassa.

Esitetyt tarkennukset

Valtion tukemiin asuntoihin voidaan valita asukkaaksi Suomen kansalaiseen rinnastettava henkilö, kun henkilön oleskelulupa täyttää laissa säädetyt vaatimukset. Esityksessä oleskelulupatyyppejä koskevia säännöksiä ehdotetaan täydennettäväksi, jotta ne kattaisivat ulkomaalaislain ja muiden voimassa olevien lakien nojalla myönnettyt oleskeluluvat. Säännöksiin lisättäisiin brexit-erosopimuksen nojalla oleskelevat Ison-Britannian kansalaiset sekä ICT-oleskeluluvalla Suomessa oleskelevat henkilöt. Erillisestä vuoden oleskelulupavaatimuksesta luovuttaisiin, koska oleskeluluvat myönnetään pääsääntöisesti vähintään vuodeksi.

Esitetyt tarkennukset säännöksiin pyrkivät parantamaan Suomessa laillisesti oleskelevien henkilöiden oikeudellista asemaa, yhdenvertaisuutta ja asumisedellytyksiä. Kaupungin arvion mukaan esitetyt tarkennukset eivät vaikuttaisi viranomaisten työmäärään kunnassa. Valtion tukemien vuokra- ja asumisoikeusasuntoyhteisöjen asuntojen hakijamäärää ehdotettu lakiesitys voi lisätä jonkin verran.

Hytönen Kati
Helsingin kaupunki, kaupunkiympäristön toimiala